Tulevaisuuden työelämän näkymät pitkäaikaissairaiden ja osatyökykyisten näkökulmasta

15.10.2021

Tulevaisuuden työelämä on haasteiden edessä. Useilla aloilla on nyt jo suuri työvoimapula, erityisesti sosiaali- ja terveysalalla sekä varhaiskasvatuksessa (Valtioneuvosto 2021). Haasteena on myös väestön ikääntyminen ja suurten ikäluokkien eläköityminen. Miten työnantajien vaatimukset ja työntekijöiden tarpeet saataisiin kohtaamaan paremmin? Olisiko työtä mahdollista tuunata siten, että pitkäaikaissairaat ja osatyökykyiset työttömät työnhakijat pystyisivät useammilla työpaikoilla osallistumaan työelämään voimavarojensa mukaan? Koska jokaisen työpanosta tarvitaan tällä hetkellä ja tulevaisuudessa, olisi tärkeää kehittää menetelmiä, joilla pitkäaikaissairaiden ja osatyökykyisten työkykyisyyttä voitaisiin edistää ja heidän jaksamistaan tukea. Tulevaisuuden työelämässä olisi osattava arvostaa myös sitä panosta, jonka osatyökykyinen työntekijä pystyy työelämälle antamaan. Jatkossa jokaisen työelämäosallisuutta tarvitaan yhdenvertaisesti yhteiskuntaa rakennettaessa. Tilanne voisi olla vielä heikompi, jos työntekijä puuttuisi kokonaan.

Matkalla tulevaisuuden työhön -seminaarin antia

Seinäjoen ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksikön Pitkospuut-hankkeen moniammatillinen tiimi järjesti torstaina 14.10.2021 Matkalla tulevaisuuden työhön -seminaarin Framilla. Osallistujia oli mukana myös Teamsin kautta. Hankkeen tietotekniikan asiantuntija Panu Weckman varmisti seminaarin teknisten välineiden toimivuuden ja virtuaalisten yhteyksien sujuvuuden. Seminaarissa huomioitiin myös saavutettavuusnäkökulma, mukana oli myös viittomakielen tulkki. Ura- ja työelämävalmennuksen asiantuntija, lehtori Tarja Knuuttila vastasi seminaarin koronaturvallisesta toteuttamisesta työterveyshoitotyön asiantuntija Maija Pohjolan kanssa. He huolehtivat osallistujien opastamisesta auditoriossa siten, että turvavälit toteutuivat ja tarjosivat osallistujille myös mahdollisuuden käyttää maskia ja käsidesiä. Sosiaalialan hankeasiantuntija Mirva Siltakorpi huolehti osallistujien ilmoittautumisen kirjaamisesta sekä hanketta kuvaavien esitteiden jakamisesta. Seminaarin puheenjohtajana ja juontajana toiminut vastuuyliopettaja Mari Salminen-Tuomaala johdatteli osallistujat päivän teemaan kertomalla ESR-rahoitteisesta Pitkospuut-hankkeesta ja esittelemällä moniammatillisen hankeasiantuntijatiimin.

Pitkospuut-hankkeen seminaarissa saatiin kuulla kehittämispäällikkö, psykologian tohtori Esa Nordlingin luento ”Voimavaroja arkeen – uskoa omaan selviytymiseen ja kykyihin.” Esa Nordling tarkasteli esityksessään, miten julkinen palvelujärjestelmä voi tukea asiakkaiden voimavarojen löytämistä. Hän kuvasi myös, mitä ihminen voi itse tehdä löytääkseen omia voimavarojaan. Hän korosti arjen asioiden tärkeyttä

hyvinvoinnin perustana sekä ihmisen omien vahvuuksien ja onnistumisen kokemusten merkitystä selviytymistä edistävinä tekijöinä.

Nordlingin mukaan on tärkeää toteuttaa henkilökohtaisia mielenkiinnon kohteita elämässä ja panostaa sellaisiin asioihin, jotka tuottavat pitkäkestoista mielihyvää ja joiden toteuttaminen ei vaadi suunnattomasti ponnistuksia. Hän korosti sitä, että pitkäaikainen sairaus on vain osa ihmisen elämää ja että asiakastyössä olisi tärkeää painottaa ihmisyyttä ja ihmisen arvoa. Sairauden merkitystä tulisi rajata ja ihminen tulisi kohdata aina ”ihminen ihmiselle” -dialogissa siten, että kenenkään unelmia ja haaveita ei saisi talloa, vaikka ne eivät olisikaan aina realistisia. Pitkäaikaissairaan kohtaamisessa voidaan hyödyntää sekä voimavarakeskeistä ohjausta että toipumisorientaatio -tyyppistä toimintamallia, jolle ovat olennaisia toivon, optimismin, kumppanuuden ja voimaantumisen korostaminen.

Kuva 1. Kehittämispäällikkö Esa Nordling Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta luennoi aiheesta Voimavaroja arkeen – uskoa omaan selviytymiseen ja kykyihin.

Seminaarissa saatiin kuulla myös Sitran asiantuntijan Christopher Rowleyn luento ”Miltä tulevaisuuden työelämä voisi näyttää?” Hän tarkasteli tulevaisuuden työelämän maisemia hyödyntäen megatrendejä reflektion välineenä. Hän korosti heikkojen signaalien tunnistamisen tärkeyttä ja muutosten ennakointia. Hän kuvaili erilaisia tulevaisuuksia tulevaisuustötterön kautta. Tulevaisuudet voivat hänen mukaansa olla mahdollisia, uskottavia, todennäköisiä tai toivottavia. Lisäksi hän nosti esiin käsitteen villit kortit, joilla hän viittasi täysin ennakoimattomiin tilanteisiin, kuten koronapandemiaan. Hän kuvaili tulevaisuuden tarkastelua tulevaisuuteen varautumisena, tulevaisuuden suunnitteluna sekä tulevaisuuksien avartamisena. Tulevaisuuksien avartamiseen liittyy heikkojen signaalien tunnistaminen. Rowley herätteli kuulijoita

pohtimaan, millaisia ovat tulevaisuuden työpaikat. Tulevaisuudessa saatetaan tarvita mm. ikääntymiskavereita, univalmentajia ja yhteisökoordinaattoreita.

Lehtori Marjut Koskela Seinäjoen ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksiköstä kertoi luennossaan pitkäaikaissairaan työkyvyn kartoittamisesta ja kuntoutusmahdollisuuksista. Hän kuvasi luennossaan mm. fyysistä, kognitiivista ja organisatorista ergonomiaa sekä erilaisia työkuormitukseen yhteydessä olevia tekijöitä. Hän korosti suorituskyvyn ja työssä kuormittumisen välille tarvittavaa pelivaraa, jolla on paljon merkitystä palautumiselle. Hän kertoi luennossaan havainnollisesti erilaisista selkä-, niska-hartiaseudun, olkapäiden ja kyynärpäiden vaivoista sekä nivelrikosta, jotka ovat yleisiä raskasta työtä tekevillä. Lehtori Koskela esitteli myös UKK-instituutin uudistetun liikkumisen suosituksen ja kertoi liikunnan keskimääräisistä kuormitus- ja energiankulutustasoista (MET). Lisäksi hän esitteli Pitkospuut-hankkeessa hyödynnettäviä fyysisen työkyvyn kartoitusmenetelmiä.

Hankeasiantuntijat Kirsi Paavola ja Maija Pohjola vetivät tilaisuuden paneelikeskustelun, johon osallistui neljä asiantuntijaa. He edustivat TE-toimistoa, Seinäjoki-Ilmajoki työllisyyden kuntakokeilua ja Kansaneläkelaitosta. Lisäksi mukana oli kokemusasiantuntija. Paneelikeskustelun ensimmäisenä aiheena oli pitkäaikaissairaan pitkäaikaistyöttömän voimavarat arjessa viitaten aikaisempaan Nordlingin esitykseen. Lisäksi pohdittiin, miten ja missä pitkäaikaissairaan työ- ja toimintakykyä tulisi selvittää ja miten työkykykartoitukset toteutuvat tällä hetkellä. Keskustelu oli vilkasta ja hedelmällistä ja myös yleisö esitti runsaasti kommentteja keskustelun lomassa.

Kuva 2. Asiantuntijapaneeli vauhdissa Matkalla tulevaisuuden työhön -seminaarissa.

Pitkospuut-hankkeen seminaariin osallistujilta pyydettiin kirjalliset palautteet seminaarin annista ja

toteutuksesta. Osallistujat olivat tyytyväisiä seminaarin antiin ja antoivat positiivista palautetta hankkeen teemojen monipuolisuudesta ja osallistujaryhmän kattavasta huomioimisesta. Seuraaviin seminaareihin toivottiin mukaan myös erilaisten työelämän yritysten edustajia. Pitkospuut-hankkeen ensimmäinen seminaari pureutui onnistuneesti hankkeen tavoitteisiin: luoda menetelmiä ja tulevaisuuden näkymiä pitkäaikaissairaiden ja maahanmuuttajataustaisten pitkäaikaistyöttömien tilanteisiin. Tästä on hyvä jatkaa hanketyöskentelyä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja suunnata katsetta yhdessä tulevaisuuteen. Yhteistyö on voimaa!

Mari Salminen-Tuomaala
TtT, vastuuyliopettaja, Kliininen hoitotyö
SeAMK Sosiaali- ja terveysala

mari.salminen-tuomaala@app-staging.seamk.hion.dev**Tarja Knuuttila**
TtM, lehtori, SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Marjut Koskela
TtM, lehtori, SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Kirsi Paavola
LitM, TKI asiantuntija SeAMK, Sosiaali- ja terveysala

Maija Pohjola
TtM, TKI asiantuntija SeAMK, Sosiaali- ja terveysala

Mirva Siltakorpi
YTM, lehtori, SeAMK, Sosiaali- ja terveysala

Panu Weckman
TKI asiantuntija SeAMK, Sosiaali- ja terveysala

Lähteet

Valtioneuvosto. 2021. Ammattibarometri: Koronavähenemä työvoimapulaa potevissa ammateissa alkaa palautua. Työ- ja elinkeinoministeriö.
https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/ammattibarometri-koronavahenema-tyovoimapulaa-potevissa-ammateissa-alkaa-palautua